

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента,
доцента кафедри фізичної культури та спорту

Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

ЛЕЛЕКИ Віталія Миколайовича про дисертаційну роботу

КОШЛЯКА Михайла Анатолійовича

**«ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ В
УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ХХ СТОЛІТТЯ У ВІТЧИЗНЯНОМУ
ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ»**, представлене на здобуття наукового ступеня

доктора педагогічних наук за спеціальністю

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. Об'єктивна необхідність проведення дослідження Кошляком М. А. не викликає сумніву, оскільки зумовлене сучасними трансформаційними процесами в освітньому просторі України, що супроводжуються переосмисленням національної педагогічної спадщини, пошуком нових методологічних орієнтирів розвитку освіти та необхідністю використання історико-педагогічного досвіду для вдосконалення сучасної теорії й практики виховання підростаючого покоління. У цьому контексті особливої ваги набуває системне дослідження розвитку теорії і практики фізичного виховання дітей та молоді, що виступає важливою складовою формування гармонійно розвиненої, фізично здорової особистості та забезпечення здоров'язбережувального потенціалу суспільства.

Значущість обраної теми посилюється зростанням суспільного запиту на формування здорового способу життя, підвищення рівня рухової активності дітей і молоді, а також необхідністю інтеграції позитивного історичного досвіду фізичного виховання в сучасну освітню практику. Сучасний стан історико-педагогічної науки характеризується накопиченням значного масиву досліджень з історії фізичного виховання, однак їх системний історіографічний аналіз, узагальнення та концептуальне осмислення залишалися недостатньо розробленими. Це зумовлює потребу у комплексному дослідженні, спрямованому на реконструкцію та цілісне представлення розвитку фізичного виховання дітей і молоді в Україні у вітчизняному педагогічному дискурсі.

Обрана проблематика відповідає стратегічним напрямам державної освітньої політики, зокрема положенням законодавчих і програмних документів у сфері освіти, фізичної культури та спорту, які акцентують необхідність збереження і використання національних освітніх традицій, розвитку фізичної культури та зміцнення здоров'я молодого покоління. Дослідження органічно пов'язане з пріоритетними напрямками розвитку педагогічної науки, історії педагогіки, теорії фізичного виховання та історії фізичної культури.

Дисертацію підготовлено відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира

Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний номер № 0116U003481). Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні вченої ради Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 5 від 01 грудня 2025 р.).

Це засвідчує відповідність дослідження сучасним тенденціям розвитку педагогічної науки, його інтегрованість у систему комплексних наукових пошуків у галузі освіти, що дає підстави стверджувати про своєчасність, суспільну значущість і наукову обґрунтованість дисертації, її відповідність актуальним потребам педагогічної науки і практики та пріоритетним напрямом розвитку освітньої галузі України.

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

Вивчення значної кількості наукових праць, присвячених проблемі дослідження, дало змогу Кошляку М.А. отримати низку вагомих наукових результатів: *уперше*: здійснено цілісний історіографічний аналіз проблеми розвитку фізичного виховання дітей та молоді в Україні у вітчизняному педагогічному дискурсі; систематизовано та узагальнено корпус наукових досліджень з означеної проблематики з урахуванням історичних, соціально-політичних і педагогічних умов їх виникнення; виокремлено та обґрунтовано періодизацію розвитку наукових поглядів на фізичне виховання дітей і молоді у вітчизняній педагогічній науці; визначено провідні тенденції, напрями та особливості становлення й розвитку наукового знання щодо фізичного виховання підростаючого покоління; здійснено комплексну характеристику внеску науковців різних історичних періодів у формування теорії і практики фізичного виховання дітей та молоді;

удосконалено: наукові уявлення про еволюцію змісту, форм і методів фізичного виховання дітей та молоді в історико-педагогічному контексті; підходи до систематизації та класифікації наукових праць, присвячених проблемі фізичного виховання підростаючого покоління; трактування ролі історико-педагогічного досвіду у вдосконаленні сучасної системи фізичного виховання;

забезпечено подальший розвиток: теоретичних положень щодо використання історико-педагогічної спадщини у модернізації сучасної системи фізичного виховання дітей та молоді; наукові підходи до осмислення взаємозв'язку історичного досвіду та сучасних освітніх практик у галузі фізичної культури; ідеї інтеграції історично напрацьованих педагогічних здобутків у сучасний освітній простір.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження Кошляка М. А. є цілісною, логічно завершеною науковою працею, що базується на ґрунтовному опрацюванні 360 найменувань наукових джерел. Авторські положення та висновки відзначаються високим ступенем достовірності, що забезпечується належним теоретико-методологічним обґрунтуванням, комплексним використанням взаємодоповнювальних методів

дослідження, системністю аналізу джерельної бази та логічною послідовністю викладу наукових результатів

Основні положення і результати дисертації апробовано на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема:

– міжнародних – «Proceedings of 11th SWS International Scientific Conference on Social Sciences» (Албена, Болгарія, 2024), «Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності» (Тернопіль, 2024), «Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи» (Суми, 2025), «Science in the modern world: innovations and challenges» (Торонто, Канада, 2025), «Педагогічна майстерність майбутнього вчителя: поступ, становлення, удосконалення і зростання» (Полтава, 2025);

– всеукраїнських – «Фізичне виховання і спорт в закладах освіти на сучасному етапі: стан, напрямки та перспективи розвитку» (Кропивницький, 2024), «Європейське майбутнє : філософсько-освітні студії» (Херсон, Хмельницький, 2024), «Історія та філософія освіти в незалежній Україні: виміри історичної пам'яті (український і зарубіжний дискурси)» (Київ, 2024), «Іновації, практики та перспективи розвитку фізичної культури і спорту» (Кропивницький, 2024), «Філософія Григорія Сковороди: педагогіка і політика самопізнання» (Харків, 2024), «Іновації, практики та перспективи розвитку фізичної культури і спорту» (Кропивницький, 2025).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується чітко визначеним методологічним апаратом, адекватним добром взаємодоповнювальних методів дослідження, їх відповідністю меті, завданням, об'єкту та предмету дослідження. Використання історико-педагогічного, історико-генетичного, порівняльно-історичного, проблемно-хронологічного та системного аналізу дало змогу забезпечити комплексність і наукову виваженість отриманих результатів.

Наукові положення дисертації логічно випливають із проведеного аналізу джерельної бази, узгоджуються з поставленими завданнями дослідження та підтверджуються послідовністю аргументації, що свідчить про їхню внутрішню узгодженість і доказовість. Сформульовані висновки є обґрунтованими, достовірними та повною мірою відображають результати проведеного дослідження, а практичні рекомендації мають належне теоретичне підґрунтя і відповідають сучасним потребам педагогічної науки та освітньої практики.

4. Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Наукове значення результатів дисертаційного дослідження полягає у розв'язанні важливої наукової проблеми – здійсненні цілісного історіографічного аналізу розвитку теорії і практики фізичного виховання дітей та молоді в Україні другої половини XIX – XX століття. У роботі систематизовано та узагальнено значний масив історико-педагогічних джерел, що дало змогу вперше комплексно охарактеризувати еволюцію наукових підходів до фізичного виховання в різні історичні періоди.

Важливим науковим здобутком є обґрунтування періодизації розвитку історіографії досліджуваної проблеми, що відображає закономірності

нагромадження наукового знання та трансформацію педагогічного дискурсу . Отримані результати розширюють теоретико-методологічні засади історії педагогіки та сприяють подальшому розвитку вітчизняної педагогічної науки.

5. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Результати та висновки дисертаційного дослідження доцільно рекомендувати до широкого використання у науковій та освітній практиці.

Зокрема, систематизовані та узагальнені положення, фактологічний матеріал, джерельна база дослідження можуть стати основою для подальших наукових розвідок з історії педагогіки, історії України, джерелознавства; для розширення та оновлення змісту навчальних курсів «Педагогіка», «Педагогіка фізичного виховання», «Історія фізичної культури», «Історія наукової думки у фізичній культурі» та ін.; при укладанні підручників, посібників із теорії та історії педагогіки, історії української фізичної культури і спорту, теорії та методики фізичного виховання, при розробці спецкурсів і спецсемінарів, при здійсненні керівництва курсовими й кваліфікаційними роботами.

Окрім того, узагальнення історико-педагогічного досвіду, здійснене автором, може бути використане для подальших наукових досліджень з проблем розвитку фізичного виховання, а також для осмислення сучасних освітніх трансформацій у контексті національного педагогічного дискурсу.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Дисертаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (всього 560 найменувань) та додатків. Логіка викладу наукового пошуку цілком розкриває досягнення поставлених завдань. Зміст дисертації достатньою мірою висвітлює її ключові положення.

Автореферат до дисертації відповідає чинним вимогам до робіт на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. У ньому відображено найбільш суттєві наукові результати дослідження. Інформація, наведена в анотаціях (українською та англійською мовами) відповідає змісту дисертаційної праці.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами і темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; обґрунтовано концептуальні, методологічні та теоретичні засади дослідження; сформульовано гіпотезу; окреслено методи та джерельну базу дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та подано відомості про впровадження результатів наукового пошуку; схарактеризовано особистий внесок автора у роботах, опублікованих у співавторстві; подано відомості про апробацію результатів дослідження; наведено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – «*Теоретико-методологічні основи дослідження*» – проаналізовано концептуальні засади дослідження, уточнено ключові поняття, здійснено аналіз джерельної бази, обґрунтовано основні періоди розвитку

історико-педагогічних досліджень проблеми фізичного виховання дітей та молоді в Україні другої половини XIX – XX ст.

Здобувачем здійснено ґрунтовний аналіз концептуальних засад дослідження, історико-педагогічних, філософських і методологічних підходів до проблеми розвитку теорії і практики фізичного виховання дітей та молоді. Розкрито сутність базових понять дослідження, зокрема «фізичне виховання», «фізична культура», «історіографія», «вітчизняний педагогічний дискурс», а також уточнено їх зміст і співвідношення.

Завдяки системному аналізу праць вітчизняних дослідників, широкої джерельної бази (нормативно-правових документів, архівних матеріалів, наукових і навчально-методичних праць) цілком обґрунтовано визначено стан розробленості проблеми та виявлено її фрагментарність і відсутність цілісного історіографічного осмислення. Це дало підстави для здійснення комплексного дослідження означеної проблематики.

Слід відзначити, що на рівні методологічного обґрунтування здобувач демонструє глибоке розуміння сучасного наукового інструментарію: визначено та аргументовано доцільність використання загальнонаукових (парадигмального, системного, синергетичного, культурологічного, аксіологічного) та конкретно-наукових (історіографічного, герменевтичного, історичної реконструкції, історико-національного) підходів. Обґрунтовано систему методологічних принципів дослідження, що забезпечують його цілісність і наукову вірогідність.

Водночас здобувачем продемонстровано вміння здійснювати систематизацію та узагальнення наукового знання, що знайшло відображення у розробленні періодизації розвитку історико-педагогічних досліджень проблеми фізичного виховання дітей та молоді в Україні. Виділені періоди є науково обґрунтованими, відображають еволюцію історіографічних підходів і тісний зв'язок педагогічної думки із соціокультурними та суспільно-політичними процесами.

Матеріал розділу викладено логічно, послідовно, з опорою на значний масив наукових джерел, що свідчить про високий рівень наукової підготовки здобувача та глибину його науково-педагогічного мислення.

Нам імпонує логіка викладу матеріалу у другому розділі дисертації – *«Дослідження вченими теорії і практики фізичного виховання дітей та молоді у вітчизняній педагогіці другої половини XIX – XX століття»* – де здобувачем здійснено ґрунтовний аналіз розвитку теорії і практики фізичного виховання дітей та молоді в Україні в контексті історико-педагогічного дискурсу. У розділі послідовно розкрито особливості становлення та еволюції наукових підходів до фізичного виховання, що дозволило комплексно відобразити динаміку розвитку досліджуваного феномену.

Заслуговує на увагу і схвалення систематизація значного масиву історико-педагогічних досліджень, здійснена здобувачем на основі хронологічного, проблемно-тематичного та персоніфікованого підходів. Такий підхід забезпечив цілісне бачення процесу розвитку фізичного виховання дітей та молоді, дозволив простежити зміну наукових парадигм, а також виявити провідні ідеї, концепції та напрями наукових пошуків у різні історичні періоди.

У фокусі дослідницької уваги автора – аналіз педагогічних ідей, практик та наукових напрацювань учених і громадських діячів, які зробили вагомий внесок у розвиток фізичного виховання дітей та молоді. Здобувач переконливо демонструє взаємозв'язок розвитку педагогічної думки з суспільно-політичними, соціокультурними та освітніми трансформаціями, що відбувалися в Україні у другій половині XIX – XX століття.

Схвалення заслуговує обґрунтування провідних тенденцій розвитку теорії і практики фізичного виховання, зокрема посилення наукового підходу до організації фізичного виховання, інтеграції фізичного розвитку з іншими складниками виховання особистості, а також розширення змісту та форм фізкультурно-оздоровчої діяльності.

У третьому розділі – *«Фізичне виховання дітей та молоді у вітчизняній педагогічній думці другої половини XIX – XX століття як предмет вивчення науковців»* – проаналізовано наукові розвідки щодо ролі педагогічних персоналій у розвиток фізичного виховання в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст., висвітлено здобутки історіографічних студій про ключові постаті українського фізичного виховання міжвоєнного періоду, розкрито рецепції українських дослідників щодо внеску педагогів другої половини XX ст. у розвиток фізичного виховання дітей та молоді в Україні.

Беручи до уваги значний науковий доробок з цієї проблеми, здобувач провів його аналіз за проблемним принципом, узагальнено типові риси, досягнення, прогалини та специфіку вітчизняного педагогічного дискурсу.

Варто акцентувати увагу на тому, що здобувач здійснює системний аналіз педагогічної спадщини означеного періоду за проблемним принципом, що дозволяє виокремити ключові напрями наукового дискурсу, узагальнити його характерні риси, досягнення та наявні лакуни. У розділі переконливо доведено, що українські педагоги другої половини XIX – початку XX ст. надавали суттєвого значення фізичному вихованню як невід'ємному складнику гармонійного розвитку особистості, розглядаючи його у взаємозв'язку з моральним, інтелектуальним і духовним становленням дитини.

Заслуговує на позитивну оцінку узагальнення автором теоретичних положень педагогів досліджуваного періоду, які сформували підґрунтя вітчизняної системи тіловиховання. Зокрема, акцентовано на обґрунтуванні ними завдань, змісту та засобів фізичного виховання (фізичні вправи, природні чинники, гігієнічні умови), а також на впровадженні організаційних форм і методичних підходів, що ґрунтувалися на принципах народності, природовідповідності, активності та гармонії розвитку особистості. Важливим є також наголошення на інтеграції національного педагогічного досвіду з кращими європейськими практиками, що забезпечило прогресивний характер розвитку цієї галузі.

Обґрунтовано наукову позицію здобувача щодо значущості історіографічних досліджень 1990-х років, які стали поворотним етапом у переосмисленні педагогічної персоналістики та розширили її проблемне поле за рахунок залучення нових імен і малодосліджених постатей. Відзначено інтенсифікацію наукового інтересу до означеної проблематики в сучасний період, що виявляється

у значному зростанні кількості дисертаційних, монографічних та статейних досліджень.

Варто підкреслити, що у розділі здійснено систематизацію наукових розвідок сучасних дослідників, які комплексно аналізують внесок українських педагогів у розвиток фізичного виховання дітей та молоді. Окремо акцентовано увагу на персоналіях, що найбільш повно висвітлені в науковій літературі (Г. Ващенко, О. Духнович, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський), а також на тих діячах, чия спадщина залишається недостатньо вивченою (І. Боберський, О. Бутовський, А. Волошин, Ю. Дзерович, М. Демков та ін.), що окреслює перспективні напрями подальших досліджень.

Обґрунтованою вбачається теза автора щодо того, що історико-педагогічна спадщина українських педагогів у сфері фізичного виховання становить важливу складову національного наукового надбання, яке має не лише історико-теоретичне, а й практико-орієнтоване значення.

У четвертому розділі – *«Історико-педагогічні рефлексії вітчизняних учених про професійну підготовку вчителів фізичного виховання у другій половині XIX – XX столітті»* – схарактеризовано розвідки вітчизняних дослідників щодо становлення та розвитку професійно-педагогічної підготовки вчительських кадрів з фізичної культури у другій половині XIX – на початку XX ст., виявлено особливості формування наукових знань щодо проблеми підготовки вчителів із фізичної культури у міжвоєнний період, здійснено історіографічний аналіз розвитку професійної підготовки вчителів із фізичної культури у другій половині XX ст.

Варто акцентувати увагу на тому, що здобувач здійснює комплексний аналіз історико-педагогічних джерел із застосуванням історико-генетичного та порівняльного підходів, що забезпечує багатовимірне осмислення досліджуваного феномену. Обґрунтовано використання принципів цілісності та ціннісного підходу, що дозволяє розглядати процес становлення професійної підготовки вчителів фізичного виховання як складну, динамічну та соціокультурно зумовлену систему.

Заслуговує на позитивну оцінку структурований аналіз джерельної бази першого періоду (1860–1917 рр.), у межах якого простежено формування нормативно-правових засад підготовки педагогічних кадрів із фізичного виховання. Автором переконливо доведено, що законодавчі акти, навчальні програми, інструкції та педагогічні праці цього часу виступають важливим першоджерельним масивом, який засвідчує поступове інституціоналізування фізичного виховання у системі освіти та підвищення значущості професійної підготовки відповідних фахівців.

Не менш важливим є узагальнення докторантом особливостей міжвоєнного періоду, який характеризувався нормативним закріпленням фізичного виховання як обов'язкового компонента освітнього процесу. Встановлено, що попри відносно обмежену кількість спеціальних наукових досліджень цього етапу, у документах і практиках освітньої політики простежується чітка орієнтація на розширення функцій фізичного виховання та підвищення вимог до професійної підготовки педагогічних кадрів.

Обґрунтованою є теза автора щодо вагомості праць сучасників історичного розвитку досліджуваної проблеми, у яких акцентовано увагу на ролі кваліфікованого вчителя фізичного виховання як ключового чинника ефективності освітнього процесу. У цих працях простежується прагнення до наукового осмислення форм і методів підготовки педагогів, розроблення навчально-методичних комплексів та обґрунтування оздоровчо-розвивального потенціалу фізичної культури.

Важливим є критичний аналіз автором досліджень радянського періоду, які значною мірою детермінувалися ідеологічними настановами часу. Водночас здобувач відзначає їхній внесок у розроблення моделей удосконалення змісту освіти майбутніх учителів фізичного виховання, зокрема через запровадження комплексно-тематичного підходу до структурування навчального матеріалу та оптимізацію освітніх програм факультетів фізичної культури.

Окремої уваги заслуговує ґрунтовний аналіз сучасного етапу (з 1991 р. – початок ХХІ ст.), який характеризується суттєвим розширенням проблемного поля досліджень і посиленням інтересу до історії професійної підготовки вчителів фізичного виховання. Доведено, що сучасні наукові розвідки акцентують увагу на гуманістичній, культурологічній та особистісно орієнтованій спрямованості фізичної культури, а також на її ролі у формуванні гармонійно розвиненої особистості.

Обґрунтованою вбачається наукова позиція здобувача щодо трансформації ролі вчителя фізичного виховання в сучасних соціокультурних умовах, який постає не лише як транслятор знань і умінь, а як фахівець, здатний забезпечувати комплексний розвиток учнів, їхнє здоров'я та особистісне становлення.

Таким чином, четвертий розділ вирізняється логічною завершеністю, системністю викладу та високим рівнем аналітичного узагальнення, що дозволяє розглядати його як вагомий внесок у розвиток історико-педагогічних досліджень проблеми професійної підготовки вчителів фізичного виховання в Україні.

Загалом дисертація характеризується науковою цілісністю, завершеністю та внутрішньою логікою викладу. Принципових зауважень щодо структури, основних положень і концепції дисертаційної роботи Кошляка М. А. немає.

7. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Під час аналізу дисертаційної праці Кошляка М. А. не було виявлено порушень академічної доброчесності, текст роботи є оригінальним. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Зміст і текст дисертації відповідає вимогам щодо її оформлення. Аналіз публікацій дисертанта засвідчив їх відповідність вимогам до оприлюднення результатів дослідження. Таким чином, у роботі дотримано етичні принципи і правила, визначені в Законах України «Про освіту», «Про академічну доброчесність».

8. Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

За результатами дослідження автором опубліковано 22 наукових і науково-методичних праць (із них – 19 одноосібних): 3 статті у наукових виданнях, що входять до бази Web of Science Core Collection або Scopus, 18 статей у наукових виданнях, внесених до Переліку наукових фахових видань України, 1 розділ в колективній монографії. У 11 працях, додатково відображено наукові результати докторської дисертації, з них: 11 тез у матеріалах науково-практичних конференцій.

9. Зауваження та рекомендації щодо оформлення та змісту дисертації.

Загалом надаючи позитивну оцінку дисертаційній праці Кошляка Михайла Анатолійовича, зацентруємо увагу на низці дискусійних положень, а також висловимо окремі побажання:

1. Деякі ключові поняття (наприклад, «історіографія», «історія вітчизняної педагогічної думки», «педагогічний дискурс») потребують уточнення та більш чіткого розмежування в контексті дослідження.

2. Доцільним було б більш детально проаналізувати регіональні особливості розвитку фізичного виховання, наприклад, у Західній, Наддніпрянській, Південній Україні, з урахуванням діяльності місцевих освітніх осередків, громадських організацій, спортивних товариств, а також внеску регіональних педагогів і просвітителів. Такий підхід сприяв би не лише поглибленню історико-педагогічного аналізу, а й виявленню різних моделей розвитку фізичного виховання, що існували в межах українського простору.

3. Збагаченню наукової новизни дисертаційної праці сприяло б більш поглиблене висвітлення історіографії творчої діяльності педагогів другої половини ХХ ст. За твердженням дисертанта джерельну базу цього періоду складають праці самих педагогів, а також публіцистичні студії, представлені на сторінках періодичних видань. Проте за текстом дисертації ці джерела аналізуються побіжно й не дозволяють повною мірою представити полеміку щодо ефективності запропонованих авторських ідей і їх практичного узагальнення з урахуванням герменевтичного й наративного підходів.

4. У процесі історико-педагогічної рефлексії внеску педагогів у розвиток фізичного виховання дітей та молоді в Україні, варто було б більш детально розкрити ті з них, які виявилися недостатньо висвітлені в науковому доробку українських дослідників.

5. Об'єктивний аналіз вітчизняного досвіду передбачає розкриття як перспективних ідей, так і недоліків, що характеризують цей досвід. Аналізуючи становлення та організацію підготовки вчительських кадрів з фізичної культури, в роботі варто було б вказати і труднощі, які заважали ефективній підготовці вчителів до у досліджуваний період.

Проте ці зауваження й побажання мають рекомендаційний характер і не зменшують теоретичної й практичної значущості проведеного дисертантом наукового пошуку. Загалом констатуємо, що в проведеному дослідженні визначеної мети досягнуто, визначені завдання виконано.

10. Висновок. Аналіз дисертаційної роботи, анотацій та опублікованих наукових праць дає підстави для висновку, що дисертаційна робота Кошляка Михайла Анатолійовича на тему **«Теорія і практика фізичного виховання дітей та молоді в Україні другої половини XIX – XX століття у вітчизняному педагогічному дискурсі»** є самостійним, завершеним, яке має наукову новизну, суттєве теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики, відповідає пп 7-9 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» (Постанова Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 «Деякі питання присудження (позбавлення) наукових ступенів»), а її автор, Кошляк Михайло Анатолійович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичної культури та спорту
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Віталій ЛЕЛЕКА

Підпис Лелеки В.М. засвідчую:

учений секретар
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова

Світлана УТКІНА